

BISERICA și ȘCOLA.

Foie bisericească, școlastică, literară și economică.

Ese odată în săptămână: DUMINECA.

Prețul abonamentului:	Prețul inserțiunilor:	Correspondințele să se adreseze la Redacțiunea dela
Pentru Austro-Ungaria pe an . . . 5 fl.—cr.	Pentru publicațiunile de trei ori ce conținți	„BISERICA și ȘCOLA“
„ „ „ „ jum. an . . . 2 „ 50 „	cam 150 cuvinte 3 fl., pana la 200 cuvinte	Îar bani de prenumerațiune la
Pentru România și străinătate pe an . . . 7 „ — „	4 fl. și mai sus 5 fl. v. a.	— „Tipografia diecesană în Arad.“ —
„ „ „ „ j. a. 3 „ 50 „		

Rugăm pe onorați abonenti a caroră abonamente aă expirată cu finele lui Iunie, să binevoască a-le renoi, asemenea rugăm și pe abonenti în restanță cu prețul jurnalului pe semestrul trecut, ca să-și achiteze detoria lor, câtă mai curând la Administrațiunea tipografiei diecesane.

Redacțiunea.

Nr. 1925.

Prea cuviosului Archimandritu alu S. Monastiri Hodosiu-Bodrogu, prea onoratorilor protopresviteri, onoratorilor preoti si invetiatori, si intregu inbitului nostru cleru si poporu din dieces'a Aradului: daru si indurare dela Dumnedieu Tatalu si Domnulu nostru Isusu Christosu, si dela Noi binecuventare archierésca.

Fiindu de comunu cunoscutu, că numai lumin'a mintii si cultur'a morala religiósca inaltia pre omu la adeverat'a demnitate, si-lu conduce la bine si fericire: nisuinti'a noastră principala a fost si trebuie se fie pururea: a face cá poporul nostru se atinga cât mai bine acea lumina si cultura morala religiósca, si asia se ajunga tient'a pusa omului de catra Dumnedieu: bunastarea pre acésta lume si fericirea pre cealalta. Tient'a suprema a omului.

Spre scopulu acest'a ni-am intorsu ingrigeria noastră, — mai nainte de tóte — asupra instituteloru noastre de cultura, si deosebi asupra institutului nostru pedagogicu-teologicu de aici din Aradu, din care institutu iesu preotii si invetiatorii nostri, cá totu atátia apostoli pentru luminarea poporului si conducerea lui spre tient'a cea mare si frumósca. Ne-am nisuitu si ne nisumu a face din acestu institutu, — in tóte privintiele, — ceea ce trebuie se fie: unu adeveratu izvoru de lumina si cultura pentru poporul nostru.

Inse in decursulu timpului am observatu, ca pre langa tóte silintiele noastre, acestu institutu nu este in stare a corespunde in recerut'a mesura, a dá adeca poporului nostru acelu numeru de preoti si invetiatori de care este neaperata trebuintia, — si acést'a mai multu din cauza, ca o mare parte a filoru poporului nostru in urm'a cheltuieliloru si altoru lipse si greotati ce in timpina, nu vinu destulu de numerosi la institutu, si chiar dintre cei ce vinu, fórte multi nu se potu sustiené cu spelele parintiloru, altii érași neaflandu totudéun'a quartire bune si corespundietóre, usioru retacescu si se strica, si devinu perduti: Ne-am resolutu a infintiá unu seminario séu alumneu mai mare, adeca: unu institutu de intretienere si crescere morala practica, in care se se adapostésca, se se inquantireze si se se provéda cu viptu si celelalte trebuintióse, si se se reguleze in purtarea loru toti tinerii, cari vinu la acelu institutu si mai alesu cei seraci, dar buni, cei fara de parinti, séu fara de mijlóce.

Totu omulu cu simtire si cugetare buna si póte inchipui ce bunetate mare, ce folosu mare si placutu lui Dumnedieu, póte si are se aduca unu atare Institutu bisericeii noastre, neamului nostru, si — putemu dice, — fiecarui adeveratu fiu alu poporului nostru.

Deci simtiendu noi din di in di totu mai multu trebuintia, si dorindu fórte infintiarea cât mai curenda a acelu seminario, am cautatu si unu locu acomodatu spre acést'a, pre care l'am si aflatu in strad'a Sina, tare aprópe de biserica noastră catedrala, intr'unu intravilanu alu Escelentiei Sale, Dómnei veduve baronese de Sina din Vien'a, carei'a descoperindu-i noi lips'a ce avema, ilustr'a si cucernic'a Dómna, miscata de interesulu ce-lu pórtá pentru totu ce este bunu si folositoriu poporului, dar mai alesu pentru causele santei noastre bisericeii, ni-a daruitu

acelu locu, destiuandulu expresu **pentru infiintarea unui seminaru**, éra sinodulu nostru eparchialu de estimpu primindu acelu locu spre acelu scopu, a votatu cea mai adenca multiamita marimósei daruítóre, apretiindu scopulu celu mare ce urmarimu. Observamu inse, ca pre acelu locu, — cu timpulu, — se va mai poté cladi, — precum speramu, — cu ajutoriulu lui Dumnedieu, si alu ómeniloru insufletiti de credinti'a in Dumnedieu, inca si altu institutu superioru de cultura.

De si este o grea problema pentru noi, — ceea ce ni-am propusu, — totusi cercetandu noi cum si-au ridicatu asemenea seminarie alte natiuni si confessiuni, si aflandu cá mai pretutindenea asemenea intreprinderi s'au inceputu cu multa credintia in Dumnedieu si in ómenii cei alesi si binecumentati ai lui, prin colecte, dar cu fórté pucine mijlóce materialu, ni-am disu: pentru ce se nu potemu si se nu incercamu a face si noi asemenea? si asia ne-am decisu a pasi si noi pe aceiasi cale.

Astfelu iubitoru, s'a nascutu acestu planu alu nostru, planulu de a intreprinde si noi o colecta in dieces'a nóstra, pentru cladirea si intretinerea unui seminaru, si am aflu cu cale a tramite in unele parti chiar si pre unii dintre clericii si preparandii institutulu nostru pedagogic-teologicu, de o parte cá se dee pretiloru mana de ajutoriu la colecta, éra de alta parte pentru cá din propria loru esperiintia se spuna si se faca marturia despre lipsa cea mare, ce toti o simtiescu de unu institutu seminarialu, cum lu-descriseramu mai susu.

Când aducemu acestea la cunoscinti'a tuturor aloru nostri, poftimu si rogamu pre toti, incependu dela parintii protopresviteri, pana la preoti, invetiatori, epitropi si toti intelingentii poporulu, se ne spriginésca in nisuinti'a nóstra cu ofertele loru, cum si se lumineze unulu fiecarele, — la rendulu seu, — pre poporu asupra insemnatati invetiamentulu si a culturei morale religióse, aretandu-i la intielesu, cu date din istori'a si din viéti'a practica, cum a seracitu, cum a decadiutu, si in urma cum s'a stinsu chiar, popórele cari n'au avutu cine se le lumineze, séu n'au ascultatu de luminatorii loru; si de alta parte cum s'au ridicatu si au progresatu in bunastare si fericire popórele, cari gasindu-si pre luminatorii si conducetorii loru, li-au urmatu sfatulu, au adusu une-ori chiar sacrificii grele, si-au intemeiatu asemenea institute.

Dupa aceea se indemne pre fiecarele cá se contribue dupa putintia, incependu dela comunele bisericesci cele mai cu stare, pana la singuraticii poporeni mai cu stare, cu cât voru poté si voru binevoí, spre a ni face posibila realiasarea acelu seminaru de care vorbimu.

Dupa ce astfelu veti luminá pre poporu, si-i veti mai adaoge, cum banulu Dumnedieu ne-a binecumentatu si estimpu cu unu anu roditoriu, poftimu si rugamu pre fiecarele protopresviteru, preotu, invetiatoriu, epitropu si inteliginte, se premérge poporulu cu esemplu bunu, oferindu mai anteiu unulu fiecarele dintre densii sum'a cu care voiesce a contribuí, apoi indemnandu si pre altii la asemenea oferte. Preste acést'a poftimu pre preotii nostri din comunele nóstre cele mai cu stare, se faca a-se intruni comitetele si sínódele parochiali in siedintia estraordinaria, si se stariésca a-se votá si din partea loru, adeca: a comuneloru, — ce se va poté, la infiintarea seminarulu diecesanu.

Deasemenea poftimu si rogamu pre preotii si invetiatorii nostri, ca cunoscendu densii mai bine pre crestinii nostri cei cu stare binecumentata de Dumnedieu, se umble pe la casele loru, éra pe unde ar ajunge tinerii trimisi de noi, se-i insotiesca pre acestia pe la casele aceloru poporeni, pe la cari li se va recomandá a merge pentru colectare.

Ofertele potu fi atát in **bani**, cât si in **naturalii**, adeca producte de campu, si se potu dá ori indata, ori mai tardiu dupa aceea, in totu casulu inse tóte se voru inserie in cól'a de colecta, provediuta cu subscrierea nóstra, éra pentru controla tóte contribuirile se voru publicá si in fóí'a diecesana, apoi se va dá socóta atát veneratulu Consistoriu, cât si veneratulu sinodu eparchialu, aretandu-se dupa nume comunele, si in casuri insemnate chiar persónele séu familiere, cu sumele ce s'au colectatu dela fiecare, deasemenea si fetiele, adeca: protopresviterii, preotii, invetiatorii, epitropii séu inteligentii, prin cari s'au colectatu.

Colectele acestea se voru incepe dela 6/18 Augustu a. c. incolo, si se voru continuá dupa impregiurari pana in Septemvre a. c. éra scrisórea nóstra acést'a se va publicá in bisericiele eparchiei cand va aflá de bine preotimea locala dupa impregiurarile locali, in totu casulu inse inainte de intreprinderea colectei, apoi rezultatele colectei se voru inaintá incóce pana la finea lui septemvre a. c.

In acele parochii unde voru ajunge colectantii nostri, preotulu i-va recomandá poporulu cá pre tineri din institutulu nostru, tramisi din partea nóstra pentru colectare; éra in parochiele unde n'ar poté ajunge acei colectanti pana la 28 Augustu st. v. anulu curinte, acolo se intreprinda colect'a insusi preotulu loculu, séu unde ar fi mai multi preoti, fiecarele in parochi'a sa.

Daruitorii si binefacetorii cei de frunte la acésta intreprindere mare si folosítóre, voru fi considerati pururea cá ctitori binefacetori ai san-

tei noastre biserici, și nu vomu lipsi a face dispozițiunile de lipsa, că aceia, în frunte cu marea patróna și întemeiatórea preagratiós'a barónesa de **Sina** se fie pentru toti timpii cuprinsi în rogatiunile bisericeii noastre.

Dupa acestea implorandu și la acésta întreprindere mantuitoře, că la tóte lucrările noastre, ajutoriulu și binecuentarea lui Dumnedieu, carele este spriginitoriulu tuturor celoru bune și folosítóre, și impartasindu-Ve tuturoru binecuentarea noastră archierésca, am remasu

Aradu, 20. Iulie, 1883. *)

Alu Vostru tuturoru

de totu binele voitóriu :

Ioanu Metianu, m. p.

Episcopulu Aradului.

Papismul și starea actuală a Bisericeii ortodoxe în Regatul României.

de
Episcopul Melchisedec.

(Continuare).

Pe când în principatele române biserica ortodoxă prospera și era apărâtă și garantată de orice înfrurire papistă, pe la finele veacului 17-lea Români din Ardelu erau în pericolul de a părăsi toți ortodoxia și a trece la biserica Romei. Ei fusese foarte persecutați de principii și Sașii luterani calvini ai Ardealului, cari voiaș a-i aduce la Protestantism. După ce Ardealul a trecut sub guvernul casei Habsburgice, catolică, și protectóre a catolicismului, Iesuiții dobândind iarăș putere în Ardeal și Ungaria au dat planul de a se făgădui Românilor drepturi egale, politice și bisericesci, cu cele-lalte națiuni, dacă vor trece la biserica catolică. Și spre a-i ademeni mai lesne le-au făgăduită a-și păstra legile și credințele lor bisericesci nestrămutate; ei se recunoscă numai că 1) Papa este autoritatea cea mai mare în biserică; 2) că este după mórte un loc purgator, 3) că liturgia se póte face și cu pâne azimă, 4) că duchul sântu purcede de la Tatăl și de la Fiul. O sémă din preoți cu Episcopul lor în frunte, în dorința de a-și îmbunătăți pozițiunea materială, au acceptatú unia propusă. Acésta veste a stîrnit mari frământări între Români ortodoxi, atât în Transilvania, cât și în principatele Române.

Din România s'a dus în Transilvania Patriarchul de Ierusalim Dosoteiu, care se afla în Muntenia, aseminea mai mulți călugări Români ca să încurageze pe Români ortodoxi, de a nu se lăsa să cază în cursele Iesuiților. Istoricul german Schröck aminteste de unul din acești predicatori ai ortodoxiei, cu stimă, și spune că umbla prin comune din casă în casă, se ruga și plângea îndemnând pe Români, ca să nu părăsescă biserica lor cea adevărată, lua copii în brațele sale, îi săruta și jălea cu amar perderea sufletelor lor; însă toți acești predicatori ai ortodoxiei, împreună cu patriarchul Dosoteiu, fură denunțați de Iesuiți la Viena, și alungați din țară prin poliție. Cu tóte acestea rezistența poporului ortodox

*) În urmărea dispozițiunii Pr. S. S. D. Episcopu diecesanú publicamú acésta carte circulară cu ortografia întrebunțată în cancelăria consistorială. Red.

a fost mare, și s'aú iscat tur burări lăuntrice amenințátore. Au întrevenit la curtea austriacă și Domni României în favórea ortodoxiei din Ardeal, și așa Iesuiții au fost siliți a se mulțami deocamdată numai cu o mică parte dintre Români, cari au trecut la unie. Dar și acestia fură dați sub conducerea Iesuiților, cari fórte puținie din cele promise, și fórte cu încetul le-au conces, pentru ca să póta treptat a-i catolici mai mult.

Acest eveniment a des teptat și imputernicit mai mult teama și antipatia Românilor ortodoxi către Biserica apsului. La acésta a contribuit nu puțin și publicarea în limba română a celor mai însemnate opere polemice ale Bisericeii Răsăritulu, traduse și publicate în limba română de Archiepiscopulu Moldovei și ai Munteniei Prin ele tot mai mult s'a dezvoltatú devotamentul Românilor către Biserica lor națională și ferirea de papismul Bisericeii romane.

Am pomenit în urmă despre tendința Iesuiților poloni de a se stabili cu activitatea lor misionară, religióasă și politică, în Moldova. — Din o inscripție mormentală găsită la Biserica catolică din Cotnariu, se vede că iesuiții erau acolo stabiliți pe la anul 1654. În acea inscripțiune se spune că a reposat acolo unú Iesuit Andreas „in societate Iesu memorabilis,“ (Willibald Stefan Teutschländer, în Geschichte der Evangelischen Kirche-gemeinde. Bucarest. 1869 Seite 7.

Deși nu se cunose urme, că ei ar fi isbiti în propagarea catolicismului între Români; totuși documentele istorice ale țerei ne arată că pe la începutul vécului 18-lea în Moldova esista încă misiunea iesuitică, care avea doué schituri, unul acel principal în Iași, numit *reședința misiunei*; altul în Cotnariu.

Acel din Iași era pe locul unde este acum Biserica catolică, și de lá acei Iesuiți, chiar strada care merge pe lângă Mitropolie spre Bachluiu, multă vreme s'a numit „ulița Iesuiților.“ Aceste misiuni, precum se vede dintr'o danie a unui Polon din Moldova, erau înființate „spre învățătura legii sfinte catolicesci.“ Aceste schituri posedau și óre-care averi imobile, dăruite lor de Polonii petrecători în slujbele țerei, între care se pomenesc doui pisări leșeci: Georgie Frâncul Xaverie Stracovscki și Georgie Kosnarski ¹⁾ și alți catolici și catolice. Se aminteste de unú egumen Iesuit de la Cotnariu — Francisc Tomanovici, de superiorii de la reședința din Iași: Stanislau Sciennicki, Martin Kernoginski.

Pe anul 1748 era superior la Iași Iesuitul Pater Matheiu (Uricar. T. V-lea P. 403—418). — Cu timpul schitul Iesuiților de la Cotnariu s'a desființat și averea lui a trecut la reședința din Iași.

Lequien ne spune că în anul 1740 titlu de „Bacoviensis“ îlú purta unú episcop catolic numit Damaschin Liubinieski din ordinul Dominicanilor (Chron. Rom. Sinc. T. I. p. 340),

Domnul Ioan Mavrocordat în anul 1746 prin chrisovul său întăresce scutițele ce avea biserica catolică din Iași (Uric. T. V. p. 430).

Dintr'un chrisov alú Domnului Grigorie Ghica din anul 1748 se vede că monastirea catolică de la Bacău, unde se adăpostia episcopul vizitator, ce purta titlu de Bacoviensis, se surpase de apa Bistriței, și episcopul Bacovian ședea în Polonia; că în

1) Acești pisări leșeci erau secretarii Domnilor pentru corespondența politică cu Polonia. Ei se bucură de multă încredere, erau bine tratați și bine dăruți de Domni. Ei tot-o dată erau, uce-nicii ai Iesuiților, devotați lor și protectori ai lor la Domnie.

acest an a venit un episcop catolic anume Stanislau Ezerski cu titlul de „alū Bacăului,” ca se viziteze turma sa și voia să se așeze în țară, pentru care a cerut voie și scutela de la Domnie, ca să pôta a-și aduce poslușnicii ômenī streini, pe cari să-i așeze la satul Episcopiei, la Trebeș ce este la tîrgul Bacăului. Domnul i-a împlinit numai cererea pentru poslușnicii. (Uricar. T. V. p. 418).

Tot în acest an Domnul Ghica dăruiesce Bisericeii unguresci din Iași niște vii ce le confiscase Domnia la un spîteriu, care se hărnise și se dusese cu Moscalii. În chrisov se pomenește numai de preoți unguresci, cari să se folosescă de aceste vii, iară nu de episcop (Ibid. p. 420). Apoi prin alt chrisov din aceștiași an scutesce pe preoții unguresci de la biserica din Iași de dările pe via lor de la Copou: le mai chărăzesce și alte scutele, pentru ca să se pôta hrăni și chivernisi (Ibid. p. 422).

Iesuiții nu puteau suferi autoritatea episcopală, căci ei aveau ale lor privilegii; ei nu recunoscău altă autoritate de cât a capitenielor ordinului lor. Episcopii aparțineau la diferite ordine, care nu țineau tot-dea-una sêmă de sistemul și regulele Iesuiților. De acea Iesuiții au fost în neconținute lupte cu episcopatul catolic, până ce în fine, sub Papa Piū IX-lea au ajuns a supune lor tot episcopatul catolic și toate ordinele monachale. Aceștia ne esplică cauza pentru ce în epoca misiunii Iesuiților arareori se vedeau episcopi vizitatori în Moldova. În anul 1750 se vede că a urmat o prefacere în organizarea misiunii Papiste din Moldova: i s'a rânduit de din afară un prefect din alt ordin pre carele Iesuiții nu voiau a-lu recunoscă nici a i se supune.

Acest prefect, se cheama Climent Landet, și era împuternicit ca episcop general „peste toți cei ce sunt în țeră sub ascultarea bisericeii Apusului.” Acesta s'a jeluīt Domnului Constantin Racoviță, că Iesuiții „ce sunt tot de o unire, de ritul lor, stau cu împotrivire și nu se supun, nici vor să asculte la ce ar fi porunca episcopului după obiceiul vechi; și din cărțile Domnescei anterioare se vede, că episcopii său prefectii rânduiți în țară de biserica apusului au fost capi și stăpânitori peste cei de legea lor. Domnul a hotărât prin criso, ca prefectul Climent Landet să fie purtător de grijă și stăpânitor peste toți cei ce sunt de biserica Apusului, atât Iesuiții, cât și toți alții de ritul lor; iară pe cei neascultători prefectul să aibă ai canonisi după vina lor. Tot-o-dată se poruncesce ispravnicilor și marelui Agă, ca să dea prefectului tot ajutorul ce va cere contra celor nesupuși și neascultători. De asemenea îl împuternicesce a judeca prîcinele de căsătorie ale catolicilor, și poruncesce globnicilor și deșugubinarilor țerei a nu se amesteca în ast-fel de judecări ale lor ci a le lăsa pe sêmă prefectului. (Uric. t. V. p. 423—425).

Trebuie să admitem, că acum Polonia, unde era puterea cea mare a Iesuiților, fiind în decăderea prin intrîgile lor de tot felul, și prin amestecul puterilor vecine, devenise în cădere și misiunea lor din Moldova și a trecut de la ei iarăși la ordinul Minorităților. Despre această ne asigură Andreas Volf, un Sasu din Transilvania, care a trăit în Moldova ca medic în jumătatea de pe urmă a vécului 18-lea și a scris în limba germană o carte statistică și istorică despre Moldova. El ne spune că misionarii din timpul lui, pre câți i-a cunoscut, erau din ordinul Minorităților și de națiune italieni. — Noi vom cita mai pe urmă

relațiunea lui Volf despre catolicii din Moldova (I. Theil. Seite 167).

Dacă ne întrebăm: ce rezultate a produs până acum misiunea Iesuitică, și alți misionari în România? respunsul este ușor: ei s'au mărginit în luptele lor contra Protestantismului și apărarea credincioșilor de eresie luterane și calvine, și în izolarea sătenilor catolici de a se contopi cu biserica și națiunea română. Cum că mulți Sași și Unguri primise la început protestantismul și devenise Husiți, Luterani, ori Calvinii, despre această avem multe urme în documentele noastre. Așa Volf ne spune că la satul Baia sunt înscripțiuni mormentale, care se potrivesc numai creștinilor de confesiunea luterană. Deasemenea vede el în o biserică de la Cotnariu forme de biserică luterană, și spune că ea a fost zidită de calvinii aduși de Despot Vodă din Transilvania și aședati acolo (I. Theil. Seite 168. 169). Letopisețul țerei încă ne spune că în veacul 17-lea esista în Cotnariu două biserici: una a *Papistagilor*, care era stricată, și alta mare a *Sașilor* (Letop. T. I. Apend. p. 67). Deasemenea 2000 de Unguri Husiți aședati în orașele Huși și Roman, s'au convertit la catolicism pe la finele veacului 16-lea (Cronic. Roman. Part. I. p. 18).

În o epistolă a Papei Eugeniu IV-lea din anul 1444 cătră vicariul său și cătră Franciscani se spune, că în Moldova nu numai schismaticii molipsescă poporul ce se înturnase în sînul bisericeii, dar de câțva timp și ciama cea neagră a eresiei husite, care străbătea și în mijlocul Secuilor, se lătesce spre cea mai mare vătămăre a bisericeii. O altă dovadă că între Ungurii din Moldova străbătuse husitismul este un Cod de Evanghelie, tradus în limba Ugară și scris în tîrgul Trotuș din Moldova, în anul 1466 de un Ungur Georg Nemeti, fiul lui Emeric Hensel, și carele astăzi este în posesiunea Academiei de științe din Pesta (Hunfalvy. Die Rumänen. Seit. 128). Cum că Protestantii au fost persecutati de misionarii catolici în România, și mai cu seamă de puternicii Iesuiți, se pôte încheia și de a colo, că Luteranii, abia pe la finele vécului 18-lea sub principele Grigorie Ghica, atât în Moldova cât și în Muntenia, au dobândit învoire a-și face capele pentru cultul lor (Uricar. t. IV-lea p. 170—176. Teutschländer. p. 16 Volf. II Theil. Seite 184), și apoi bisericeii în Iași și în București.

Se revenim acum la Climent Landet prefectul misiunii catolice din Iași.

Este de însemnat, că atribuțiunile ce se dau acestui prefect sunt atribuțiuni episcopale. Dar pentru ce ôre el nu se numesce episcop ci *prefect și epitrop* al bisericeii apusene? Se vede, că era o pedecă, politică, care opra de a funcționa în România public un Episcop catolic, ci numai în taînă.

De acea în tot restul veacului 18-lea documentele noastre nu mai menționează de episcop catolic ci numai de *prefector*, pre care unele documente îl numesc „preotul prefector.” Documentele noastre mai de parte amintesc numai de preoți catolici, și de biserica catolică din Iași. Aceste documente sunt multe de la 1750 până la 1823, de la toți Domni cari toți întăresc scutiile și privilegii clerului catolic și ale bisericeii catolice din Iași. Vom aminti aici câteva din ele. Tot-odată observăm, că în a. 1772 Regatul Poloniei s'a desființat și cu densus a cădut și puterea Iesuiților din Polonia și amestecul lor în România, care s'a cotorosit de densus până în zilele noastre, când,

precum vom vedea mai departe, Papa Piu al IX-lea din nou a trimis misiuni iesuite în Bucuresci și în Iași.

Andreas Volf ne dă oarecare detalieri despre catolicii din Moldova la finele veacului 18-lea. „Cât de mare ar fi numărul bisericilor catolice din Moldova, dice el, după mărimea institutului prefect Mauro, n'am putut se afla cu siguranță; numai atâta mi s'a făcut cunoscut ¹⁾, că în a. 1796, în totă țară se aflau 13 parohie, că fie-care din ele, pentru întreținerea clerului și a edificelor bisericesci, avea în stăpânire fonduri proprii în vii, fânețe și pământuri cultivabile. Numele localităților în care se află aceste parohii sunt: 1. Iași, 2. Huși, 3. Iarovanu (?), 4. Valea-Sécă, 5. Fărăonii, 6. Săbăonii, 7. Hălăucesci, 8. Rocătău, 9. Iacobestii, 10. Judenii, 11. Rechitenii, 12. Călugăra, 13. Grozestii. Toți parohii, dice Volf, pe cari eu am avut ocaziune să-i cunosc, sunt din onorabilul ordin al Minoritilor, toți de origină Italiană și toți o înfățișare onorabilă, atât prin costumul tagmailor, cât și prin purtarea barbei lungi. În Iași reșade pater prefectul, care are o frumoasă biserică încunjurată cu zid, al căreia turn a ars înainte cu câțiva ani, și încă nu s'a rezidit.“ (I Theil. 166—167).

În anul 1777, Domnul Grigorie Ghica, după cererea prefecturului și a altor preoți de la Biserica catolică din Iași, hotărăse prin Chrisov drepturile ce aveau acești preoți mai dinainte, anume: 1) preotul prefector se aibă voie a judeca pricinile legii bisericesci, ce vor fi între toți locuitorii catolici, câți se vor afla aici în Moldova neoprit de cătră nimeni. 2) Scutesce de vădrărit viile bisericii catolice din Iași, de asemenea le scutesce o crăsmă din Iași, de dările ce erau pe alte crăsmi. 3) Scutesce din dări cătră stat patru poslușnici, ómenii străini, ce ar avea biserică catolică în serviciul ei. 4) Se scutesce câte o slugă dintre streini, ce ar avea preoții catolici din totă țara, precum și câte un dascal pentru serviciul bisericesc. (Uricar. tom. V. p. 425).

Domnul Alexandru Mavrocordat, prin crisovul său din anul 1784, întărește prefecturului și preoților drepturile lor de scuteală ce aveau de la alți Domni. Reproducem introducerea acestui crisov, în care se vede pe de o parte toleranța română, pe de alta datorile clerului catolic cătră legile țerei.

„Datorie având luminați Domni și oblăduitori, cari, de la Dumneșeu sunt orînduiți stăpânitori și povățuitori de norode, pururea a purta de grijă pentru cei-ce se află cu locuința sub oblăduirea sa, și pre toți să-i cuprindă cu ajutorul și Dumneșesca milă, care acea datorie asemenea păzinduse și de cătră Domnia mea, luat'am aminte și pentru prefectorul bisericii catolicesci din orașul Iași și alți *padre* (pater) de la alte bisericii catolicesci, câte mai sunt în țara acésta a Moldovei, cari fiind, că din vechiu, ca nise ómenii streini, au năzuit în țara acésta de au locuit sub oblăduirea Domniei Moldovei, unde si-au aflat apărare, bună odihnă, cu mila și ocrotirea lor, și a trăit până acum în totă liniștea, nesupărați. După cum și Domnia mea aflându-i tot asemenea supuși supt domneșca oblăduire a țerei acesteia ca dintru început, și milostivindu-ne asupra lor, socotit'am ca și pe dănsii să-i ajutăm cu óreși-care ale noastre domneșei mile, cum au avut și de la alți luminați Domni de mai înainte, care și cărți gospod s'au vădut la

mâna lor. Pentru aceea iată dară, ca pe unii ce sunt locuitori în țara acésta, cu supunere supt a noastră oblăduire, fi miluim cu acésta carte a Domniei mele, prin care hotărîm, ca prefectorul să-și caute după cuviința urmarea trebei sale, *pe cât se cade*, neoprit de nimene.“ După aceea urmază scutirile: 1) de vădrărit pe viile de la Copoi și de la Miroslava — 14^{1/2} pogóne; 2) de desetină — 170 stupi, cu condiție ca să nu primescă în crășma lor vin strein, nici în prisăcile lor stupi streini; căci atunci vor perde mila Domneșcă; 3) După cele-lalte scutiri arătate în chrisovul lui Grigorie Ghica chărăzesce bisericii catolice din Iași milă de la vama domneșcă — una oca unt-de-lemn pe lună. Apoi închee cu aceste cuvinte: „Însă și *Padrii* să se pórte cu totă cuviincioșă orînduială, precum se cade.“ (Uricar. t. V. p. 427—430).

Domnul Scarlat Alexandru în adoua domnie, la anul 1813, din nou întărește prin chrisov jurisdicțiunea prefecturului bisericii catolice, ca se pótă judeca tóte pricinile atingătoare de lege între catolici, după datina veche, și scutirile acordate bisericii catolice din Iași, cu adăogire de altele noi: a) scutirea de goștină a una mie de oi; b) de vădrărit — a 13 pogóne de vie la Bacău; c) de desetină — a o mie de stupi și rămători; d) pe lângă crășma din Iași, se mai scutesce una în Bacău — a bisericii catolice de acolo; e) scutirea a 34 ómenii streini, din cari se vor întrebuița și în serviciul bisericii de la cimiterul ce s'a făcut în marginea Iașilor, spre îngroparea morților catolici. (Uric. t. V. p. 434) ²⁾.

Din tóte cele vădute până acum se constată, că biserica catolică în România din vechime a fost tolerată, ocrotită de guverne, scutită și miluită, împreună cu clerul ei. Au avut căpiteniele lor spirituale, precum: episcopi visitatori și prefectori cari judecau cauzele religioșe și administrau sacramentele lor după ritul lor, mărginindu-se numai la credincioșii lor și fără a se atinge de drepturile bisericii și ale clerului ortodox.

Politica esternă bisericescă a Romei și lumescă a Austriei nu s'au mulțămit cu acésta stare de lucruri. Le trebuia agenți mai bine puși, cu mai multă autoritate în țară și cu mai multă influință; le trebuia episcopi permanenți în România, cari făcând servicii religioșe catolicilor, se pótă face și servicii politicilor esterne. Acésta dorință s'a manifestat mai înainte în Moldova în anul 1815, și a provocat multe lupte și vânzolele politice în țară și afară de țară, care au continuat vre-o doi-spre-dece ani. Vom urmări aici aceste lupte fórte instructive pentru biserica națională română, împrejurul căreia se grupau tóte forțele țerei, când cerea interesele naționale.

Roma voia a chirotoni și a trimite în Moldova un episcop stabil cu titlu de *Bacoviu* adică: al Bacăului sau *Bacovanul*. Austria a dat tot concursul său la realizarea acesteia dorințe a Romei, întrebuițând tótă arta sa diplomatică atât prin ambasadorul său de la Constantinopol, cât și prin agentul său din țară,

La finele anului 1815, Agentul austriac, prin nota sa a cerut de la Domnul Scarlat Calimach ca să se admită petrecerea în Moldova a unui arhieru latinesc, ce este a se chirotonisi cu titlu de „Bacoviu“ pentru toți creștinii de ritul catolic roman din țară. Domnul, la 9 Decemvre, a convocat divanul țerei la

¹⁾ Volf era protestant. De acea misiunarii papali nu voia să i comunice scrieri esacte despre numărul parohiilor și al coreligionarilor lor.

²⁾ Tóte documentele Bisericii catolice și ale clerului ei din Moldova, sunt publicate la finele tomului V-le din Uricariul Dlui T. Codrescu.

Mitropolie spre a cerceta această afacere, și a-și da socotința „de s'a obicinuit vre-o duioră a veni în Moldova un așa arhierou, sau cu asemănare acestuia; și de când a contenit venirea și petrecerea; și prin anafora îndată se însciințeze pre Domnie.”

Divanul, adunându-se inediat, sub președința Mitropolitului Veniamin, a dat Domniei următorul respuns:

Prea Înălțate Dómne!

„Prin luminată țidula Înălțimeii tale din 9 zile a acestei curgătoare luni Decembrie ni se poruncesce, ca adunându-ne la Sfânta Mitropolie, să facem cercetare și socotința în pricina arătării ce s'a făcut Înălțimeii tale de către cinstita K. K. agenție, precum că din partea Austriei este socotința a se chirotonosi, ca să vie în Moldova un arhierou catolicesc cu numire de Bacoviu pentru cei-ce lăcuiesc în pământul acesta de legea catolicescă, de s'a obicinuit vre-o duioră a veni în Moldavia un așa arhierou, sau cu asemănare acestuia; și de când au contenit venirea, și pentru ce și se însciințăm; spre împlinirea luminăteii porunci, ne-am adunat la Sfânta Mitropolie, și cu mare luare aminte stând a socoti, și a cerceta toate cele mai vechi letopisețe și vechi sciințe în pricina acestui respuns ce ni se cere, nu lipsim prin această de mai jos coprindere a însciința pre Înălțimea ta.

În letopisețele ce se află aicea, arătătoare de întâmplările acestui pământ, cum și în cele mai vechi chrisove, care sunt asupra părții bisericesci (fiind unele aprópe de două sute de ani) n'am aflat să fi fost vre-o dată vre-unu arhierou catolic, cu numire de vre-unu ținut, sau cu strein nume, statornicit în pământul acesta, și nici de la părinții și strămoșii nostri n'am auzit că s'ar fi întâmplat vre-o dată arhierou de altă religie statornicit aicea. Dară de ar și dicese catoliceii, că ar fi avut episcop catolicesc la Bacău, însă găsim în cronograful țerei, că într'aceeași vreme, domnind cu adoua domnie Aron Vodă, rânduit de prea puternica Pórtă; craul de Ardeal Batori Sigismund trimițând oști, tâlhărește l'au rădicat pre numitul Domn, și ducându-lu la Ardeal l'au tăiat, puind în locu-i pe Răzvan Vodă, om al seú, care nici în catalogul Domnilor nu este trecut (Răzvan a adus cu sine în țară și unu episcop catolic). După această craul leșesc, după rugămintea a câți-va boeri pământeni, ce erau fugiți acolo de tirănia ce urma aicea, au rânduit Domn pe Ieremia Movilă Vodă, din nēmul boerilor moldoveni, pe care trimițându-lu cu oști Ieșești, l'au aședat în scaun, și au omorît pe cel rânduit de craul Ardealului. Pe care Domn l'au primit și prea puternica Pórtă, și i-au întărit Domnia. (Ieremia a alungat și pe episcopul catolic adus de Răzvan).

Deci neîmplinindu-și scopul craul Ardealului, au scris cărți către Papa și către împēratul nemțesc, jăluindu-se asupra craului leșesc, că după ce el cu multe ostenele și resbóie au fost scos pământul Moldaviei de sapt stăpânirea turcescă, și nădăjduia a uni pe norod, cu biserica apusului, craul leșesc, prin punerea Domnului Ieremia Vodă, au supus pe norodul Moldovenesc iarăși la împērația turcescă, pentru care, pe lângă alte ponosuri ce i-ar fi trimis craului leșesc, Papa și împēratul nemțesc, l'au depărtat de biserica apusului ca pe unu împiedecător alu acelei biserici. Deci fiind-că într'acéstă vreme găsim în istoria bise-

ricescă, că au fost acea nădejde, că ar fi putut trage pre norodul acesta, au trimis pre acel episcop, și că Domnul Ieremia Movilă Voevod ca unu pravoslavnic și supus prea puterniciei Pórti, nici l'au îngăduit să se statornicescă în pământul seú, pentru că nici o încredințare alta nici dintr'o istorie nu avem, că au fost vre-o duioră cu statornicie în pământul nostru episcop catolicesc nici mai înainte de această epochă, nici după această încóci. Legile și privilegiurile țerei acesteia sunt sciute până acum așa. Că într'acéstă pravoslavnică stăpânire numai Mitropolitul și episcopii țerei s'au numit și se numesc până astăzi cu eparchi date și hotărâte din vechime de către stăpânitorii ce au fost din început asupra acestei țeri, când s'au pus scaunele acele duhovnicesci în aședământul și rânduiala ce se ved astăzi, cari și acești arhieroi, când se fac, după vechiul obicei și după canónele Sfintelor Sobóre, se aleg de către patrioții acestei țeri, și li se încredințeză ocărmuirea păstoriei prin darea păstorescului toiaș, de către oblăduitoriul politicesc, rămăind cu statornicie o cărmuind scaunul și turma ce i este încredințată până la mutarea sa din viață, iar alții din alte nēmuri și religii nu s'au primit a intra supt acest privilegiu întru această stăpânire, și nici însuși arhieroi cei de o credință cu noi, cari sunt titulari ¹⁾, după canónele sfintelor sobórá, nu numai că fără blagoslăvenia Kiriarchului locului nu póte sevérsi nici o lucrare din cele arhieresci, dar nici a intra în eparchia sa fără a i se da voie, nu este volnic. Și dacă pentru acestia opresc sfintele canóne, cu cât mai vértos pentru cei din altă credință. S'au întâmplat în câte-va rânduri a veni arhieroi catolice și arieni ²⁾ (după voia ce li s'au dat de stăpânirea de aici), însă au fost ca niște muszfiři, zăbovind numai până s'au isprăvit cercetările trebuinței legii lor, și iarăși s'au dus la locul, de unde erau veniți, iară statornicii n'au fost nici unul. Pentru această, de vreme ce și canónele Sfintelor sobórá opresc, și nici s'au pomenit în pământul nostru arhieroi de neamuri streine, statornicii cu socotința a totă obștimea: ca niște fi adevērați a Sfintei Maicei nóstre biserici a Rēsăritului, și supuși canónelor sfintelor sobórá, și vechiilor obiceiuri, ce sunt lege în pământul nostru, arătăm că nu póte fi primit. 1815. Dekem.

Subscriși: *Veniamin Mitropolit Moldovei. Gerasim Episcop Romanului. Meletie Episcop Hușilor. Costachi Ghica Lugof. Iordachi Canta Iogofet. Constantin Bals, Iogof.*
(Va urma)

„Maica bună“

Societate pentru ajutorarea școlărilor sēraci.

Noi subscriși școlari din școla primară confesională română gr. or. și respective din classa mare de băeți — din comuna Lipova — la anul Domnului 1883 luna Ianuariu în 30, sub conducerea învățătorului nostru Ioan Tuduceseu, ne-am constituită în societate, care dorim să se reguleze prin aceste statute, și o numim așa:

§. 1. „Maica bună.“ Societate pentru ajutorarea școlărilor sēraci.

Scopul Societății.

§. 2. Scopul societății este cel cuprins în §. 1. adecă: „ajutorarea școlărilor sēraci“ cari voru umbla în classa mare de băeți din comuna Lipova.

¹⁾ Adecă fără eparchi. — ²⁾ Armeni.

Membrii societății.

§. 3. Membrii societății sunt contribuenți și onorari.

§. 4. Membru contribuent este totu școlarul, care cercetază classa mare de băeți din comuna Lipova.

§. 5. Membrii onorari vor fi persoane, cari voru arăta cătră acesta societate — înalta lor bunăvoință și o voru sprijini cu considerabile ajutóre morale ori materiale.

Mijlocele societății și administrarea.

§. 6. Societatea acesta se basază și întemeiează pre aceste mijloce:

- a) venitele de la înmormântări;
- b) venitele de la părăstase;
- c) venitele de la patroni;

d) venitele de la cununii, adecă: totu școlarul, de câte ori se îmbracă la mortu, la părăstasu la patronu, și la cununie, contribue la fondulu societății 1 cr. adecă: unu cruceriu, v. a. din venitulă seü.

§. 7. Contribuirile aceste le adună unu „colectoru“ alesu de membrii contribuenți, din sinulu lorü și le scrie în „diuaru“ — iar când a ajunsu suma la 1 fl. v. a. o depune în cassa de păstrare a Lipovii — spre fructificare.

§. 8. Libelulu, despre banii depuși în cassa de păstrare, va sta sub îngrijirea și răspunderea învățătorulu clasei mari de băeți.

§. 9. Cu ocasiunea examenulu de încheerea anulu școlasticu „libelulu“ despre averea societății se va presenta comisiuni ce asistă la examen — spre controlare.

§. 10. Pentru crescerea fondulu societății membrii contribuenți se obligă a stringe și adana: oșe, sdrențe, potloge, fieru vechiu, hârtie maculată, ș. a. cari vîndendu-se, banii se vor adaoge la fondulu societății.

§. 11. Învățătorulu conducătoru ia asupra-și îndatorirea de a oferi spre scopulu societății 4—5 până în 10 altoi în totu anulü; a da produțiunii gimnastice, literare ș. a.; iar la ocasiuni binevenite va întreprinde colecte de bani, recvisite de școlă, cărți vesminte, și alte daruri. Cărțile, recvisitele de scrisü și vesmintele se vorü da celorü sêraci în natură.

§. 12. Despre venitele și spesele societății — colectorulu sub conducerea învățătorulu clasei va purta „diuaru“ de venite și spese; iar Duminecă după „Botezulu Domnulu“ în totu anulü se va face socotá despre starea fondulu, care socotá se va subșterne Comitetulu parochialü, și sinodulu și așa mai de parte pe calea sa Venerabilulu Consistoriu spre luare la cunoscintă.

§. 13. La darea, adecă împărțirea ajutórelorü învățătorulu conducătoru face propunerü, iar membrii contribuenți votéză; când voturile sunt egalü, decide votulu învățătorulu.

Alte orênduelti.

§. 14. Drepturile și datorințele față de acesta societate se cadu numai școlarilorü, cari umblă și pe cât timpü umblă în classa mare de băeți din comuna Lipova. Și lorü li stă în liberă voe a da și vota ajutóre sau împărți vesminte, cărți ș. a. și școlarilorü din cele lalte clase inferióre.

§. 15. Dacă societatea, fiă din ori ce împrejurări s'ar desființa, averea ei trece la fondulu școlaru rom. gr. or. din comuna Lipova, despre ce, se va face arêtare Ven. Consist. eparchialü.

§. 16. Statutele aceste vorü intra în vieță, du-

pă-ce vorü fi aprobate și întărite de cătră Venerabilulu Consistoriu eparchialü din Aradü.

Lipova, în 30. Ianuariü 1883.

Ioan Tuducescu, m. p.
învățătoriu-conducătoru societății.

(Urméză subsemnătorele elevilorü).

Nr. 1251.

Societatea „Maica bună“ a școlarilorü din Lipova prin acesta se aprobă.

Aradü, din ședința consistorială ținută la 20. Maiü 1883.

Ioanü Meșianü, m. p.
Episcopulu Aradulu.

D i v e r s e.

* Unu teribilü cutremuru de pământu a cuprinsu insula Ischia în Italia. Cutremurulü s'a întemplat noptea, din care causă numerosă populațiune a cădüt victimă acestei catastrofe. Numêrul morților se urcă la 5000.

* Concurs pentru cărți didactice. *Monitorul Oficial* din Bucuresci publică condițiunile concursulu pentru operele destinate a compune biblioteca școlelor rurale în România. Iată acele condițiuni: În vederea lipsei absolute de cărți pentru școlele primare rurale, ministerul, auñind pe consiliul permanent al instrucțiunei publice, în mărginile creditulu bugetar de care dispune anul acesta, se va ține concurs pentru lucrarea următórelor cărți, cari vor alcătui primele volume din biblioteca noastră rurală: 1. Un manual elementar de istoria Românilor, cuprinðend în resumat starea politică, socială și culturală a Românilor la diferite epoce, până astăzi, pe temeiul documentelor și altor isvóre contemporane, cari se vor indica și analiza deosebit într'un apendice. Scrierea concepută într'un stil limpede și corect, va avea până la 200 pagine de tipar în 8, cicero, cu portrete și alte desemnuri după monumente. 2. Un manual elementar de agricultură cu aplicațiune la economia agricolă și domestică a țerei și noțiuni de comptabilitate. Opera scrisă în stil popular, va cuprinde până la 150 pagine în 8, cicero, avênd și desemnuri de instrumente, de construcțiuni rurale ect. 3. Un manual elementar de igienă, tratând cu deosebire igiena locuitorulu de la țară. Scrierea va avea până la 120 pagine în 8 cicero, și va fi concepută într'un stil cât se pôte mai popular. 4. O carte de lectură cuprinðend noțiuni elementare enciclopedice pentru săteni, cu desemnuri, etc., în 300 pagine, 8 cicero. 5. Un manual elementar de agrimensur cu aplicațiune la tóte lucrările agricole, însoțit și de noțiuni de aritmetică aplicată la agricultură, cuprinðend și sistemul metric. Lucrarea va avea 120 pagini, 8 cicero. 6. Traducerea în românesce a opereii lui Cormenin intitulată *Entretiens de villagei Pagnerre* éditeur, Paris. Traducerea va fi, cât se pôte în stil popular și se va căuta ca opera să se localiseđe luându-se esemplele și faptele din viața poporulu român. 7. Un manual de grădinărie, cuprinðend noțiuni de cultura pomilor, a legumelor și a viței. Lucrarea va avea 150 pagini în 8 cicero. 8. Un manual elementar de manual de morală practică pentru poporul român. Lucrarea va cuprinde 200 pagini, în 8 cicero. 9. Un manual de economia vitelor, cuprinðend înmulțirea, crescerea și întrebuințarea animalelor domestice, precum și mijlocele pentru îmbunătățirea raselor de vite din țară. Lucrarea va cuprinde 200 pag. în 8, avênd și figuri în test și stampe. Premiile pentru cele mai bune lucrări din cele mai

sus arătate se fixează astfel: a) Pentru istoria Românilor 2,000 lei; b) Pentru traducerea cărții lui Cormenin și tratatul de morală câte 600 lei; c) Iar pentru toate cele alte câte 1,000 lei de fiecare. Operele se vor primi la minister până la 31 Martie 1884. Cărțile se vor tipări cu spesele ministrului și vor fi proprietate a sa. Se acordă însă autorilor câte 1,500 exemplare tipărite din prima edițiune și câte 1,000 exemplare din edițiunile următoare. Fiecare manuscris va avea o devisă, după alegere și va fi însoțit de un plic sigilat, care pe d'asupra va avea însemnată devisa manuscrisului, iar înăuntru numele autorului. Cercetarea codelor tipărite se va face de autor, adoptându-se ortografia academiei. Pentru judecarea elaboratelor ministerul va întocmi din timp comisiuni speciale.

* **Cununa dela Racova.** Cu ocaziunea desvălirei statuei lui *Stefan cel Mare* în Iași, Domna Sultana Lazu din comuna Cursești de pe Valea Racovei, a trimis o frumoasă cunună de stejar, despre care împărtășește următoarea notiță interesantă în „*Curierul Balasan*“: Cunună ce am depus în 5 Iunie la statua eroului *Stefan cel Mare*, e făcută din stejarii codrilor seculari de pe valea Racova care se întind până la cetățuia aflată la apus de Vaslui. — Acești codri au fost marturi la isbânda marelui erou în bătălia din 17 Ianuarie 1475. — Piedestalul cununei l'am tăiat dintr'un stejar gârbovit de vechuri și care se află în partea despre răsărit a cetății, pe locul unde după tradiții se adăposti *Stefan* în timpul bătăliei. Cetățuia e încunjurată din vechime încă cu nisce șanțuri și posedă o vie ca de 250 ani, acum proprietate a Dnului *Ion Cotăescu*, moșnean din Vaslui. În această vie s'a descoperit o fântâna și despre care se dice că ar fi încă din timpul lui *Stefan cel Mare*. Cunună depusă de mine și pe care d. *Nicolae Ionescu* bine a voit a o aminti în discursul Dsale ținut cu ocazia desvălirei statuei se compune din 59 vergi din stejarii amintiți mai sus împodobit cu frunze de ghindă, având în mijloc litera S formată din 49 găoțe de ghindă: în lăuntru lor se afla înscrisi anii de domnie ai eroului nostru, 1456—1504. Prin această literă străbate și o săgeată a cărei vârf e o cremene antică găsită de d. *George C. Sofroni* în condrii seculari de pe valea Racovei, și care din natură are forma unei săgeți. D'asupra cununei se află o coronă făcută din frunze uscate de stejar, având de fie care parte o iconă lucrată de mine cu mătăsură și fir legate în argint. O iconă represintă pe *St. Stefan*, patronul eroului, iar cealaltă pe *Tatăl nostru* ceresc. Coronă lui *Stefan cel Mare* purta asemenea icone. Celelalte amănunte le-ați publicat deja în lista cununelor.“

CONCURSE.

Nr. 1914.

Unu stipendiū diecesanū de 350 fl. v. a. anualū se conferesce aceluī tinerū, carele se va resolve a-se pregati la verī o universitate pentru profesura *teologică* ori *pedagogică* din institutulū nostru diecesanū.

Recuninții au se dovedescă cumea sunt români gr. or. din acesta diecesă, gimnasiști absoluți cu testimoniulū de maturitate și se arate starea lorū materială respective a părinților.

Recursele astfelū instruate să se submită aici până în ziua de **10/22. August 1883.**

Arad, 16. Iulie 1883.

Ioanū Meșianu, m. p.
Episcopulū Aradulū.

În alumeulū „*Zsigdianū*“ din Oradea-mare, fiind 6 locuri vacante, spre deplinirea acestora se escrie concursū cu terminū până la **8/20. Augustū a. c.** când se va ține primirea.

Dela recurenți se poftesce: 1) Estrasū de botezū despre acea, că e românū gr. or. 2) Testimoniū scolicū de pe anulū precedent. 3) Atestatū de paupertate subsemnat și de preotulū localū. 4) Certificatū fizicalū despre vaccinare.

Recursele adresate senatului fundatiōnalū, sunt a-se trimite președintelū *Simeon Bica* protopresbiterū în Oradea mare [*Nagyvárad*].

Totodată se aduce la cunoscința: că în acestū alumneū se vorū primi și 6 tineri ștudenți ce vorū căpeta provisiune întregă pentru plata de 160 fl. pe anulū scolicū.

Oradea-mare, 24. Iuniū 6. Iuliū. 1883.

Senatulū fundatiōnalū.

Pentru postulū de profesorū de *agronomie* și *grădinăritū* la institutulū diecesanū de teologie și la celū de pedagogie se deschide prin acēsta concursū cu terminū până la **25. Augustū a. c. st. v.**

Săliariulū este 600 fl. Competinții își vorū trimite petitiile cătră „*Consistoriulū diecesanū gr. or. în Caransebeș*“ și le vorū instrua cu următoarele documinte: 1) Atestatū de botezū 2) Atestatū despre studiū gimnasiale, reale sau din școlă cetățenescă. 3) Atestatū despre studiile de agronomie și grădinăritū. 4) Atestatū despre eventuala pracsă în agronomie și în grădinăritū.

Caransebeș, din ședința consistorială ținută în 2. Iuniū. 1883.

Consistoriulū diecesanū.

Dupăce în parochia de classa a două *Parhida* în protopresviteratulū *Lunca*, lângă preotulū nepotinciosū de acolo s'aū încuviințatū aplicarea de capelanū temporalū, — spre deplinirea acestui postū capelanialū, din partea acestui Consistoriū, pe basa conclusulū luatū cu respectivulū comitetū parochialū se escrie concursū pe lângă următoarele emolumente:

1) Usufructulū pământulū parochialū de 36 jugere catrastrale arătorii și fenate iară 12 jugere pășune, — în jumetate computatū, representă: 280 fl. 2) Competința de birū în bani 20 fl. 3) Venitulū ștolare întregū fără de nici o detragere 100 fl. 4) Cortelū închiriatū în jumetate prin parochulū nepotinciosū iară în jumetate prin capelanulū alegendū.

Capelanulū alegendū va ave a conduce oficiulū parochialū și a împlini tōte funcțiunile preoțesce în acēsta comună pentru folosirea beneficiulū susespusū, iară după mōrtea parochulū nepotinciosū va deveni în folosirea întregulū beneficiū parochialū.

Competinții pentru acestū postū capelanalū vor ave a produce calificațiunea prescrișă în §. 15. lit. b. din regulamētulū congresualū, iară recursurile bine instruate sub terminū **de 30 de zile dela întâia publicare** a le tramite comisariulū consistorialū *Toma Păcala* asesorū consist. și parochū în *Zsáka* p. u. B. Ujfalu.

Oradea-mare, 4/16. Iuliū, 1883.

Consistoriulū eparch. gr. or. oradanū.

Ieroteū Beleşū, m. p. vicariū episcopescū.

La Nr. de față alăturămū unū supplementū de $\frac{1}{4}$ colă.

Suplementul la „BISERICA și ȘCOLA.” Nr. 30. Anul VII. — 1883.

Se escrie concursul pe stațiunea învățătorască gr. din *Saravolla*, Comitatul *Torontal*, cu termen de alegere pe **28 August** a. c. *st. v.*

Salariul anual. 300 fl. quartir liber, 2 org. lemne de foc, pentru încălzirea captorelor paie din destul; 1½ lanțu estravilanu de aratu.

Recurenții au se producă testimoniū despre absolvirea Preparandiei, calificatiune, și atestatū de moralitate, pre lângă limba maternă, și a Patriei vor fi preferiți cei ce știu nota de cântări, înainte de alegere au a-se presenta în vre-o duminică ori serbătoare în biserică spre dovedirea desterității în cântare și tipic. Recursele să fie adresate Comitetului școlarū și anume președintelui *Alexa Matei*.

Saravolla, 8. Iuliu 1883.

Comitetul parochialū.

În conțelegere cu Dlu **Mita Dolga**, m. p. prot. inspect. Scolar.

Pentru ocuparea postului învățătorescu la școla gr. or. din *Tolvadia*, ppresbiteratulū *Ciacovei* se deschide concurs cu termen de alegere până în **28. Aug.** a. c. *st. v.*

1) Salariul anual în bani gata 166 fl. 2) grâu 24. Hct. și 60 litre. 3) Pentru conferință 10 fl. 4) Pentru scripturistica 10 fl. 5) 7. stângeni de paie din care are a se încălzi și sala de învățământ. 6) 1¾ jugere de pământ aratoriū. 7) Dela fiecare înmormintare la care va fi poftit 20 cr., era decă ilu va pe-trece la sânta biserică 40 cr. 8) Cortel liber cu 2 chilii și bucătărie.

Petițiunile instruate în înțelesul stat. org. adresate Comitetului parochial din *Tolvadia* să se tramitā oficiului ppresbiterat rom. gr. ort. în *Ciacova* până la terminul de mai sus.

Tolvadia, în 12. Iuliu 1883.

Comitetul parochialū.

În conțelegere cu mine: **Paul Miulescu**, m. p. adm. ppresb. și ases. const.

Pentru ocuparea postului învățătorescu la școla conf. gr. or. rom. din *Foen*, ppresbiteratulū *Ciacovei*, se deschide concurs cu termen de alegere până în **21. Aug.** a. c. *st. v.*

Salariul anual: 1) În bani gata 200 fl. 2) Pentru conferință 10 fl. 3) Scripturistica 5 fl. 4) 4 orgii lemne foc 40 fl. 5) 55 meți grâu, 6) 2 jugere pământ aratoriū, 7) Dela fiecare înmormintare la carea va fi poftit 50 cr. 8) Pentru încălzirea școlei paie câte va cere trebuința 9) cortel liber cu grădină intravilană.

Petițiunile instruate conform statutului org. icu bisericesc, adresate Comitetului parochial din *Foen*, să se tramitā Oficiului protopresbiterat rom gr. or. în *Ciacova* până la terminul de sus.

Foen, în 12. Iuliu 1883.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu: **Paul Miulescu**, m. p. adm. ppresb. și ases. consistorial.

Devenind vacantă stațiunea învățătorască din *Blazsova*, prin pensionarea învățătorului *Sava Popescu*, în urmarea ordinăciunei Venerab. Consistoriū din *Caransebeșu*, dtō 17. Martie a. c. Nr. 135. S. prin acēsta se escrie concurs, pentru întregirea postului învățătorască din comuna *Blazsova* protopresbiteratulū *Jebelului* cottul *Timișului*, cu termen până la **6. August** a. c.

Emolumintele împreunate cu acest post sunt: 130 fl. 20 meți grâu; 20 meți oucuruzū; 6 cloftori de lemne din care are a-se încălzi și sala de învățământ; 4 jugere de pământ; 8 fl. pentru conferință; cortelū liberū cu două chilii și grădină de legumi.

Doritori, cari voiescu a ocupa acest post, au a-și trimate recurses lor, amăsurat statutului org. bis. adresate *Pré O. Domn Alesandru Ioanovicū*, protopresbiterū în *Jebel*.

Blazsova, în 29. Iunie 1883.

Comitetul parochialū.

George Lupșa, m. p.
preotū și președinte de comitetū par.

În conțelegere cu *Prea Onor. Domn Protopresbiterū și inspectorū de școle Alesandru Ioanovicū*.

Se escrie concursul pe stațiunea învățătorască din *Sânt. Mihaiū rom.* protopresbiteratulū *Timișorei*, cu termen de alegere pe **7/19. August** a. c.

Emolumintele anualū sunt: 150 fl. 40 meți de grâu 8 orgii de lemne din care are să se încăldească și școla, 2 jugere de pământ și quartirū liberū cu grădină întra și estravilană.

Dela recurenți se cere, ca să se prezenteze în vre-o Duminică în s. biserică pentru a-și areta desteritatea în cântare și tipicū, era recurses adjustate conform legiū, să se așternă până în **2/14. August** a. c. la adresa dlui inspectorū de școle per *Vinga* în *Szecsány*.

Comitetul parochialū.

În conțelegere cu mine: **Ioșif Grădinariū**, m. p. insp. școle.

Se escrie concursul pentru ocuparea postului învățătorescu din *Pustinișū*, cott. *Torontalului*, cu termen de alegere pe **6/18. August** a. c.

Emolumintele anualū sunt: în bani 105 fl. v. a. și 12 fl. pentru măcinatū, 50 meți de grâu, 100 fontii clisă, 50 fontii sare, 6 chile lumini, 2 orgii de lemne, 8 orgii de paie din care se va încălzi și școla, dela înmormintări 20 cr. și jumătate din venitulū pomăriei.

Recurenții se-și asternă petițiunile adjustate după toate recerînțele până la **2/14. August** a. c. către subscrisulū inspectorū de școle per *Vinga* în *Szecsány*.

Comitetul parochialū.

În conțelegere cu mine: **Ioșif Grădinariū**, m. p. inspect.

Se escrie concursul pentru deplinirea vacantei parochiū de clasa I. din opidulū *Șiria*, cottu *Aradului*, ppresbiteratulū *Șiriei* (*Vilagoșului*) cu termen de alegere pe **15/27. August** a. c.

Emolumintele sunt: 1) una sesiune pământū aratoriū. 2) birulū preoțescu dela 200 case și anume: dela cei cu pământū una măsură iar dela jeleri 1½ măsură bucate și 3) ștolele îndătinate dela 200 Nr.

Recurenții sunt avisați recurses lor adjustate conform §. 15. lit. a) a regulamētului pentru parochiū adresate comitetului parochialū din *Șiria* a-le trimite părintelū protopresbiterū *Giorgiū Popovicū*, în *Ménes* per *Gyorok*, până în **10/22. August** a. c. cele intrate mai târziu nu se vor lua în considerare; și a-se presenta în vre-o duminică seū serbătoare în biserică din *Șiria*, spre a-și arăta desteritatea în oratoriă și cântū.

Șiria, la **10/22. Iuliu** 1883.

Comitetul parochialū.

Cu scirea mea: **Giorgiū Popovicū**, m. p. protopresbiterū.

Pe baza ordinațiunei Ven. Consist. alu Aradului de dto 28. Maiu a. c. Nr. ad 557 din 1883, se escrie concursu pentru îndeplinirea vacantei parohiiei de clasa II din comuna *Minișu*, comitatulu Aradului, protopresviteratulū Șiriei (Világos) cu termin de alegere pre 14/26. August a. c.

Emolumintele sunt: 1. Unu pătrariu sesiune pământu arătoriu, 2. în biru preotescū: a) dela fiesce care proprietariu de $\frac{1}{8}$ sesiune pământu una măsură de grâu, b) dela fiesce care proprietariu de casă câte una măsură cucuruzū sfermatū, c) dela jeleriu 50 cr. v. a. 3. în arînda alorū 6 jugere competență de pașune câte 2 fl. v. a. și în fine; 4. Ștölele usuete dela 280 numere.

Recurenții sunt avisați recursele lorū ajustate conform §. 15. lit. b. alu regulamentulu pentru parohiiei adresate comitetulu parochialū din *Minișu* — ale trimite părintelū protopopū Giorgiū Popoviciū în Ménes per Gyorok, până la terminulu de 5/17. August inclusive, și a-se presenta în vre-o Duminecă seū serbatöre în biserica din *Minișu* pentru a-și arăta desteritatea în oratorie și cantū.

Minișu, la 5/17. Iulie 1883.

Comitetulu parochialū.

In conțelegere cu Protopopulu tractualū.

Din lipsa recurenților neputendu-se face alegerea de preot pentru deplinirea parohiiei vacante de clasa a III-a din comuna *Căpet*, prot. *Jebelulu*, se escrie concurs nou cu termin până în 15. Aug. st. v.

Emolumintele sunt: 41 jugere pământu arătoriu de clasa II și a III-a și 4 jugere de fenu cu stola usuată dela 107 case cu 508 de suflete.

Doritoriū de a ocupa parochia acēsta aū a-și trimite recursurile sale instruate conform stat. org. bis. și Regulamentulu pentru parochiū părintelū protop. *Alexandru Ioanoviciū* în *Jebel* până la indicatulū termin.

Dela recurenți se recere a-se presenta în vre-o Dumineca sau serbatöre în s. biserică din locū spre a-și arăta desteritatea în cantū și cele pastorale.

Căpet, în 29. Iunie 1883.

Comitetulu parochialū.

In conțelegere cu protop. Dist.

Conform ordinațiunei V. Consist. diecesan alu *Caransebeșulu* dto 9. Maiu a. c. Nr. 282. S. se escrie concurs pentru postulū de învățatoriū la șöla confes. gr. or. rom. din comuna *Căpet*, în protopresviteratulū *Jebelulu* cu terminulu de concurare până în 15. August a. c. st. v.

Emolumintele sunt: 100 fl. în bani, 12 meți de grâu, 12 meți cucuruzū, 6 orgii de lemne din care are a-se încălđi și șöla, 2 jugere de livadă, 6 fl. pentru curățirea șölei, 6 fl. pentru conferințele învățătorești, $\frac{1}{2}$ jugerū de grădină estravilanū, dela fiecare înmormentare unde va fi poftitū 20 cr. și cartirū liber cu $\frac{1}{2}$ jugerū de grădină pentru legumi.

Doritoriū de a ocupa acestū postū sunt avisați a-și trimite recursele sale bine instruate conform stat. org. bis. și regulamentulu pentru învățatoriū părintelū protopresviterū *Alexandru Ioanoviciū* în *Jebelū* până la indicatulū termin.

Căpet, în 3. Iulie 1883.

Comitetulu parochialū.

In conțelegere cu Protopresviterulū tractualū.

În urmarea ord. Venerab. Consist. eparchialū din *Caransebeșu* dto 2. Iunie 1883. Nr. 312. șöol. pentru îndeplinirea stațiunei învățătorești din *Cebza*, comitatulu *Torontalulu*, protopresviteratulū *Ciacovei*, se escrie concurs cu termin de alegere pre Dumineca din 14. August 1883 st. v.

Emolumintele anuale înpreunate cu acest post sunt: 1) Salariū în bani gata 420 fl. v. a. 2) Pentru lemne învățatoriulū 40 fl. 3) Spese pentru conferință 10 fl. 4) Pășalū pentru scripturistica 10 fl. 5) Remunerațiune ca notariū a comitetulu parochialū 10 fl. 6) Pentru curățirea și încălđirea salei de învățământū 30 fl. 7) Lemne pentru încălđirea salei de învățământū 30 fl. 8) Patru jugere și jumătate pământū estravilan. 9) Dela înmormentări unde va fi poftitū 50 cr. v. a. 10) Cartirū liberū constatatoriū din două chilii, bucătărie, grajd etc. și grădină de legumi în mărime de 800⁰□. Acēsta stațiune învățătorească fiind de clasa primă, dela recurenți se recere se posedă cualificațiune eminentă, avînd a cunoșce și arta musicei vocale, spre a putē instrua și conduce corulū vocalū deja esistinte în comună.

Doritoriū de a recurge la acēsta stațiune învățătorească sunt avisați ca pre lângă cele poftite în punctulū precedent a-și instrua recursulū lorū conform prescrișelorū din stat. org. bis. și alū subserne M. O. D. adm. prot. *Paul Miulescu* în *Ciacova*, adresate cătră comitetulu parochialū din *Cebza*.

In fine comitetulu parochialū din *Cebza* ar dori ca competenții să se înfățiseze până la alegere în vre-o dumineca, sau serbatöre în comuna *Cebza*, spre a-și arăta desteritatea în cântarea bisericescă.

Petru înlēsnierea călătoriei recurențilorū acelora cariū vor voi a-ne cerceta și vinū cu calea ferată până la stațiunea *Zsebel*, comuna bis. din *Cebza* le va trimite gratuitū trășură a colo și retouū, decă despre venire de timpuriū va fi de respectivulū avisată.

Cebza, în 26. Iunie 1883.

În numele comitetulu parochialū.

Alexandru Bugarin, m. p.
președinte com.

In conțelegere cu mine: **Paul Miulescu**, m. p. adm. protopresviterū și ases. consist.

Concursū de licitațiune minuendă.

Comitetul parochial gr. or. rom. din *Giula-germână*, cottul *Bichișu*, conform planulu și preliminarulu de spese, aprobat de venerabilul Consistoriū din *Arad* din 28 Iuniū a. c. Nr. 1575, se escrie concurs de licitațiune publică minuendă, pentru ornarea bisericiei din leuntru; și anume facerea iconostașulu, pardosirea cu marmore și pingarea ei cu prețul de esclamare 6350 fl. v. a. carea licitare se va ținea în localitatea șölei din loc la 29 August st. v. a. c.

Se avisază decī întreprîndetoriū aceia, cariū doresc a primi pre sine lucrul susespus pe terminul otărit, provezuți cu vadiul de 10% a-se presenta la licitare, unde după licitarea efeptuită se va închea contractul, carele se va substerne Ven. Consistoriū spre aprobare.

Planul, preliminarul de spese și condițiunile de licitare se pot vedea la presidiul subsemnat.

Giula-germână, 18 Iuliū 1883.

Petru Biberea, m. p.
președ. com par.

Iosif Ivan, m. p.
not. com. par.